І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J. Тел.: HEnderson 4-0237 УНС: HEnderson 5-8740 Тел. з Ню Йорку: BArcly 7-4125

РІК LXVI. Ч. 157. ЦЕНТІВ 12 CENTS ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 15-го СЕРПНЯ (AUGUST) 1959 TWO SECTIONS (SECTION I) No. 157. VOL. LXVI.

ПАЛАТА ЗАТВЕРДИЛА ВИМАГАНИЙ ПРЕЗИДЕНТОМ РОБІТНИЧИЙ ЗАКОНОПРОЄКТ

Вашингтон. — Палата Репрезентантів під час свого засідання в четвер дня 13-го серпня ц. р. прийняла новий робітничий законопроєкт, схвалення якого вимагав през. Айзенгавер і що його зусильно поборювали робітничі спілки. Під час голосування над проєктом нового коаліційного закону, що його запропонували конгресмени Ландрум і Гріффін з підтримкою деякої частини демократичних конгресменів, за прийняттям цього законопроєкту заявилося 229 конгресменів і проти 221. В голосуванні над цим законопроєктом до республіканців приєдналося 95 демократів, що забезпечило перемогу республіканській меншості. Визначене на п'ятницю 14-го серпня поіменне голосування не багато змінить в цьому відношенні голосів. През. Айзенгавер, який в декількох своїх виступах заявлявся гаряче за прийняттям законопроєкту Ландрума-Гріффіна, висловив своє задоволення з висліду голосування, як теж і надію, що Конґрес ухвалить врешті добрий новий робітничий законопроєкт. Заки цей новий законопроєкт стане законом, він мусить бути ще узгіднений із прийнятим у Сенаті проєктом робітничого закону, що його запропонував сен. Кеннеді і голосування над яким відбулося ще 25-го квітня ц. р. В політичних колах думають, що прийняті Палатою Реперезентантів суворіші поправки до робітничого закону поглиблять існуючі розбіжності в цій справі між Сенатом і Палатою, у висліді чого Конґрес не вирішить під час цієї сесії оконечно справи робітничого закону. Якщо прийнятий Палатою Репрезентантів законопроєкт буде затверджений Сенатом і підписаний Президентом, то це визначало б визнання незаконною дією деяких форм бойкоту і пікетування, як теж більш або менше далекосяглу інґеренцію стейтових урядів і судів у внутрішні справи робітничих спілок. Прийнятий у Сенаті законопроєкт обмежує цю інґеренцію до нагляду федерального уряду і виключає стейтові суди від встрявання у справу вибору й урядування керівних органів робітничих спілок. Згідно з постановами обидвох законопроєктів, проводи робітничих спілок мусіли б подавати докладні звідомлення про свої грошові засоби і про господарювання ними, суди мали б право притягати до відповідальности тих урядників проводів робітничих спілок, що нехтують правами членів, вибори до проводів спілок мали б відбуватися регулярно і з допомогою таємного голосування й особи карані за порушення законів та комуністи не мали б права займати ніяких становищ у проводах спілок. — Прийнятий Палатою Реперзентантів законопроєкт Ландрума-Гріффіна під час дебати над ним змінено в тому напрямі, що в ньому полегшено постанови про законні кари за порушення прав низового членства. Замість двох років і 10,000 долярів гривни встановлено кару одного року в'язниці і 1,000 дол. гривни.

СЕНАТОР ДАДД ЗАКЛИНАЄ ДО МИРНИХ ДЕМОНСТРАЦІЙ ПРОТИ ХРУЩОВА, НАЗВАВШИ ЙОГО „КАТОМ УКРАЇНИ"

Вашингтон. — Минулого четверга, 13-го серпня, сенатор Томас Й. Дадд з Коннектикат виголосив в Сенаті промову, в якій висловив надію, що під час відвідин Хрущова в цій країні „будуть мирні демонстрації нашої відданости справі справжнього миру, що його можна досягнути тільки поширенням волі і справедливости на весь світ". Сенатор Дадд, називаючи Хрущова „катом України" і „різником Будапешту, рівночасно висловив у своїй промові такі побажання і надії:

1. Президент Айзенгавер в розмові з Хрущовим повинен видвигнути справу поневолених націй, підкреслюючи, що американський нарід вважатиме за недійсні будь-які дальші договорення, якщо Москва не докаже, що вона респектує свої попередні договори.

2. Наш уряд, заки почне будь-які дальші переговори з Совєтами, повинен вимагати від Хрущова відклику його домагання в справі Берліну.

3. Всі компроміси і поступки, запропоновані Совєтам на недавній конференції міністрів в Женеві в надії, що вони допоможуть дійти до якогось порозуміння, повинні вважатись за недійсні і не важні з уваги на те, що жадного порозуміння не досягнено. Кожна інша розмова повинна починатись знову „від початку".

4. Лідери обидвох великих партій, Республіканської і Демократичної, при евентуальній зустрічі з Хрущовим, повинні підкреслювати нашу рішучість відносно Берліну.

5. Американські репрезентанти при зустрічах з Хрущовим повинні пам'ятати, що за їхньою поведінкою слідкуватиме з увагою весь світ та що вона може мати рішальний вплив на вислід холодної війни. Під час відвідин Хрущова в цій твердині волі його нігде не повинна зустріти овація. Американський нарід повинен поводитись при такій зустрічі здержливо, але достойно. Наш уряд не повинен закликати нарід і очікувати від нього виявів будь-якого ентузіязму при зустрічах, що порушують його релігійні вірування і політичні переконання.

Сенатор Дадд, маючи на увазі Конґрес З'єдинених Держав, в дальшому заявив: „Я серйозно сподіюсь, що ця велика інституція ніколи не буде зганьблена скликанням спільної сесії на те, щоб вислухати промови Хрущова з тієї самої трибуни, яку часто вшановували великі провідники нашої власної країни та чесними, богобоязливими людьми, які приїздили до наших берегів від чужих вільних націй світу, щоб дістати пошану і признання, на яку вони і їхні народи заслуговують. Я сподіюсь, що під час відвідин Хрущова ми почуємо церковні дзвони у пам'ять мільйонів, що загинули за залізною заслоною. Я сподіюсь, що будуть публічні молитви в намірені поневолених націй... Нехай не буде жадних оплесків для червоного диктатора, нехай не буде жадних зібрань на його привітання, не буде квітів. Нехай наш нарід буде чемний, але мовчазний. Наш уряд дав Хрущову нагоду для величезної перемоги. Я сподіюся, що здоровий розум американського народу зменшить розміри цієї перемоги".

Сенатор Дадд, як відомо, на першу вістку про запрошення Хрущова до Америки, назвав його відвідини в цій країні „національною ганьбою".

КОНФЕРЕНЦІЯ В САНТІЯҐО

Президент Чіле Хорґе Алєссандрі (ліворуч) в розмові з державним секретарем ЗДА Крістіяном А. Гертером під час прийняття у президентській палаті, влаштованого для учасників конференції держав Західньої Півкулі в Сантіяґо, Чіле.

ЗДА ЗАКИДАЮТЬ СОВЄТАМ ІНТЕРВЕНЦІОНІЗМ У СВІТІ

ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТАР ГЕРТЕР ВКАЗУЄ НА НЕБЕЗПЕКУ ПІДРИВНОЇ АКЦІЇ, КЕРОВАНОЇ КОМУНІСТИЧНИМИ АМБАСАДАМИ В ПІВДЕННІЙ АМЕРИЦІ. — ЗАПЕРЕЧУЄ БУДЬ-ЯКУ ЗМІНУ ЗАКОРДОННОЇ ПОЛІТИКИ ЗДА.

Сантіяґо, Чіле. — Совєтський Союз в яскравий спосіб заперечує однаково Східній, як Західній Німеччині право самим рішати, який державний устрій хочуть мати ці країни, і таким чином він допускається того самого інтервенціонізму, що його ніби таврує в своїй пропаганді — заявив державний секретар Крістіян Гертер у своїй промові в другому дні Панамериканської конференції, званої офіційно конференцією Організації американських держав, що від минулої середи відбувається в столиці Чіле, Сантіяґо. Гертер вказав на поярмлення цілого ряду держав у світі комуністами завдяки спеціяльній „техніці", яку вони розробили в своїй посередній аґресії. Водночас він вказав на небезпеку, яка загрожує Південній Америці від комуністів, особливо в нинішньому стані неспокою у південно-американських відносинах. Теперішнє напруження в Південній Америці — заявив державний секретар — „створює нагоду для міжнародних комуністів, якої вони якраз пошукують, щоб накинути себе й свою антидемократичну політику нашим країнам". Комуністи — казав він — завжди користають, коли в міжнародному світі панують недовір'я та злаволя. Тому державний секретар Гертер запропонував, щоб Організація американських держав визнала принципи — мирного полагоджування взаємних спорів та невмішування в справи інших держав. Він доповнив цими своїми заввагами попередню пропозицію на створення окремої Комісії, яка стежила б за розвитком відносин в Південній Америці. Гертер підкреслив, що демократичний устрій є найкращою ґарантією взаємної толеранції і невмішування держав в справи сусідів та натаврував „ліві і праві диктатури". Гертер вказав на надмірний склад комуністичних амбасад в Південній Америці — як на центри підривної акції. Водночас державний секретар використав нагоду, щоб вияснити причини невдачі Женевської конференції та ствердити, що заповіджена виміна відвідин між Нікітою Хрущовим і президентом Айзенгавером не є ніякою зміною американської закордонної політики. Він ствердив, що в Женеві західні міністри взагалі не знайшли по совєтському боці бажання поважно переговорювати над проблемами Німеччини й Берліну. Щодо недалекої візити Хрущова в Америці, то Гертер назвав її головною ціллю — дати нагоду совєтському диктаторові перевірити неправильність різних своїх поглядів про Америку. За коментарями преси, державний секретар Гертер поклав великий натиск не тільки в отій своїй офіційній промові, але й неофіційних розмовах з південно-американськими міністрами, щоб розвіяти підозріння, наче б приїзд Хрущова до Вашингтону та пізніше подорож Айзенгавера до Москви означали зміну засадничої закордонної політики З'єдинених Держав.

На південно-американській конференції держав прийшло до гострої виміни слів

Сантіяґо, Чіле. — В кілька годин після промови державного секретаря Крістіяна Гертера на конференції Організації американських держав, зміст якої подаємо на іншому місці, прийшло на пополудневому засіданні тієї конференції в минулий четвер 13-го ц. м. до такої гострої суперечки між приявними міністрами, що головуючий чілійський міністер закордонних справ Герман Верґара Донозо даремне намагався завести лад, б'ючи президіяльним молотком по столі. До зудару прийшло після того, як кубинський міністер д-р Рауль Роа Ґарція закинув Домініканській республіці, в якій править диктатор Леонідас Трухільйо Муліна, що вона затіяла минулотижневу спробу контрреволюції на Кубі. Тоді сидючий напроти кубинського міністра домініканський міністер Порфіріо Геррера Баез назвав кубинського міністра погірдливим іменем риби, що плює наче червоною мазюкою. Після того кубинський міністер обкидав персональною лайкою домініканського, назвавши його, м. і. „тупим". Кубинські делеґати скаржились опісля, що домініканські делеґати погрожували їм особистим терором. Відносини між Кубою і Домінікою, де — в обох тих країнах — панують диктаторські режими, лівий Фіделя Кастра і правий Трухілля, є центральною проблемою теперішньої конференції в Сантіяґо: взаємні спори обох тих режимів явними і скритими інтервенціями довести до упадку ненависного режиму в сусідній країні — суперечать принципові неінтервенції, на якій базується Організація американських держав.

ЗДА ВИПУСТИЛИ НОВОГО, П'ЯТОГО „ДИСКОВЕРЕРА" В ОРБІТУ ПОНАД БІГУНАМИ ЗЕМЛІ

Летунська База у Ванденберґ. — В четвер дня 13-го серпня ц. р. із тутешньої бази випущено в орбіту землі, понад її бігуни, п'ятого з черги штучного сателіта Землі із серії „Дисковерер". Він кружлятиме по орбіті понад Північним і Південним Бігуном на висоті 150 - 450 миль. Випущено ракету з цим сателітом в полудне і 29 хвилин пізніше командування летунських збройних сил сповістило, що на Алясці зловлено сиґнали, які стверджують правильний, згідний із пляном лет ракети. Під час лету відпаде від ракети 300-фунтова скринька (капсуля) із різним знаряддям і її сподіваються виловити на Тихому Океані десь біля Гаваїв. Ця капсуля має відпасти від ракети автоматично на 17-му леті навколо Землі, що її ракета облітає на протязі 90 мінут. Завданням „Дисковерера" мало б бути фотографування Землі з полярної орбіти й евентуально також і спроби послати в таку подорож навколо Землі людину. Головною проблемою в цих заходах є спроваджения назад на Землю непошкодженою тієї частини ракети, в якій була б замкнена людина. Випущення п'ятого „Дисковерера" мало відбутися вже три тижні тому, але його відкладено з огляду на погоду і деякі технічні труднощі.

Вашинґтон почав змагатися з Ню Йорком за влаштування світової виставки

Вашинґтон. — Негайно після того, як у Ню Йорку проголошено плян відбути світову виставку в 1964 році і як, у зв'язку з цим, сен. Джейвітс та конґр. Една Ф. Келлі подали в Конґресі резолюцію із зверненням до през. Айзенгавера, щоб він запросив до участи у виставці чужоземні держави, репрезентанти міського правління Вашингтону скликали пресову конференцію і сповістили, що це правління плянує відбути світову виставку у Вашингтоні і що в цій справі встановлено вже відповідний контакт з високопоставленими чинниками. На думку вашингтонського дистриктового комісаря Мек Лолина, майбутня світова виставка повинна відбутися тільки у Вашинґтоні, який є не лише столицею З'єдинених Держав Амерки, але й усього вільного світу. Водночас із цим МекЛолин сповістив, що група репрезентантів зацікавлених кіл із Вашинґтону і Ню Йорку працює над плянами такої виставки вже від 15 місяців.

Українці взяли участь у відкритті Панамериканських Ігрищ в Шикаґо

Шикаґо, Ілл. (В. Н.) — Великий маніфестаційний похід з приводу проголошення Панамериканських Ігрищ в Шикаґо відбувся минулої суботи 8 серпня в центрі Шикаґо на парадній трасі по Мишиґен евню при співучасті різних організацій Шикаґо і околиць, як військових і морських сил, ветеранських та різних громадських організацій. Окремі дві дивізії виповнили національні групи, одну націй т. зв. Латинської Америки, другу національні групи европейських країн, як литовці, латиші, чехи, українці норвежці, ірляндці, еспанці, англійці та ін. Одною з найбільших груп були українці з Шикаґо і околиці, що очолювали всі національні групи. Зокрема численно виступили молодечі організації: Осередок СУМА ім. М. Павлушкова — північ, Осередок СУМА ім. Богуна — Далекий Південь, Осередок СУМА з Середнього Півдня і Палатайну, Іллиной, юнаки і старші пластунки Шикаґо, члени хорів парохій св. Миколая і св. Йосифа та інших організацій. Група українських учасників маніфестації, в тому числі всі хористи виступали в українських національних строях, решта в сумівських і пластових одностроях з прапорами. Похід очолювала духова оркестра Осередку СУМА ім. Павлушкова у складі понад 60 членів під проводом кап. І. Барабаша. Всіх учасників маніфестації української групи було поверх 400. Похід продефілював перед трибуною з майором м. Шикаґа Ричардом Дейлі, господарем ігрищ, Членами Олімпійського Конґресу Панамериканських Ігрищ та м. Шикаґа поміж якими національні групо репрезентував п. І. Дужанський, голова Ліґи Американців Українського Походження. Самі Панамериканські Ігрища розпочнуться 27 серпня на міському стадіоні „Солджер Філд" куди скавти принесуть вічний вогонь з Мехіко, де відбулися попередні ігрища. Президент Д. Айзенгавер мав відкривати ігрища, одначе, з уваги на поїздку до Европи, його приїзд мусів бути відкликаний. Заступати його буде на відкритті, правдоподібно віце-президент Р. Ніксон.

Не виключають зміни політики Франції у справі Альжиру

Париж. — У зв'язку з заповідженими відвідинами президента Айзенгавера у Парижі закордонні обсерватори у Франції не виключають, що французький президент де Ґоль виступить ще до того часу з деякими пропозиціями, які матимуть на увазі закінчення чотирилітньої війни з альжирськими партизанами. На цю можливість вказує доручення де Ґоля членам свого уряду, щоб вони прийшли з конкретними внесеннями в справі Альжиру, на засідання ради міністрів в дні 26-го серпня ц. р. В міжчасі де Ґоль поїде до Альжиру, де вислухає в першу чергу звідомлень від французьких військовиків, відповідальних за військові операції проти альжирських партизанів. Загально вважають, що французькі військові кола в Альжирі обстоюють якнайрадикальнішу політику супроти мусульманських націоналістів, заперечуючи їм права на волю та ставлючись до Альжиру, як „інтеґральної" частини Франції. Президент Айзенгавер прибуде до Парижу 1-го вересня ц. р. і відбуде цілу низку нарад з президентом де Ґолем. Поруч із цими довірочними діловими розмовами, Айзенгавера вітатимуть маніфестаційно: він складе вінок на могилі Невідомого Вояка та візьме участь в прийняттях, на яких французькі господарі прославлятимуть його, як визвольника Франції у другій світовій війні та першого головного команданта НАТО, що заснував під Парижем головну кватиру тієї організації.

Аденауер закликає до „реалізму" з уваги на подорож Хрущова до ЗДА

Міляно. — Західньо - німецький канцлер Конрад Аденауер заявив в інтерв'ю, що його дав для італійської радіо - телевізійної сіті, що Захід повинен виявити „великий реалізм" у підході до заповіджених розмов між президентом Айзенгавером і Хрущовим. Однак Аденауер відмовився пояснити ближче, що він розуміє під оцим реалізмом та як він оцінює вигляди заповіджених розмов. 84-літній німецький канцлер заявив тільки, що коли Захід не буде віддаватися безпідставним ілюзіям, то „на основі деяких фактів існують вигляди, що людство може дещо скористати з оттаких розмов". Аденауер перебуває на літніх феріях в Італії. Він повернеться 27-го ц. м. до Бонну на зустріч із президентом Айзенгавером. Від довшого часу Аденауер є предметом безпосередніх лайливих атак з боку Хрущова, як ніби найбільша перешкода для замирення з Заходом. Насправді Аденауер, що знаменито знає росій. большовизм та Хрущова, готов піти на компроміс, але не хоче піддатися совєтському шантажеві та визнати за компроміс — капітуляцію перед комунізмом.

Між Південною Кореєю і Японією відновлено переговори про замирення

Токіо. — Південна Корея, під натиском збоку ЗДА, погодилась відновити переговори з Японією для взаємного замирення. В Південній Кореї до нинішний день існує ворожість до Японії з приводу її довгорічного жорстокого окупаційного режиму. В останніх тижнях ці настрої погіршились внаслідку готовости Японії репатріювати до комуністичної північної Кореї частину корейців, які у понад 600,000 масі перебувають в Японії. Південна Корея зірвала була з цього приводу переговори з Японією, але тепер погодилась відновити їх та пропонує, щоб корейцям в Японії дано право вибору — вертатись до південної вільної чи північної комуністичної Кореї. Однак Південна Корея ставить вимоги супроти Японії, що їх не зголошують корейські комуністи, а саме, щоб Японія заплатила відшкодування вивезеним до Японії на примусові роботи корейцям.

Комуністичний Китай погрожує Америці з приводу Ляосу

Сайґон. — Комуно - китайський уряд, забравши вперше офіційно голос в справі комуністичної диверсії на терені малої південно-азійської держави Ляосу, за привичним комуністичним звичаєм „відвернув кота хвостом" та вину за події в Ляосі скинув на Америку. Китайські комуністи оскаржують Америку в зламанні Женевського договору з 1954 року, який забороняє чужинецькі військові бази на терені Ляосу, та домагається, щоб американці припинили свою „інтервенцію" в Ляосі. З свого боку комуністичний Китай погрожує „консеквенціями" за невиконання Америкою його вимог. З державного департаменту заявлено, що вся ця декларація комуно - китайського уряду є простим пропаґандивним маневром. ЗДА не мали і не мають на терені Ляосу ніяких військових баз, а тільки нечисленну вишкільну групу старшин. Неспокій в Ляосі спричинений північно - в'єтнамськими комуністами, які в свою чергу користуються військової та фінансовою підтримкою збоку Пейпінґу і Москви, без допомоги яких ніколи не були б прийшли до влади в Північному В'єтнамі. Комуністичний Китай противиться обміркуванню справи Ляосу в Об'єднаних Націях, де вона ймовірно опиниться на найближчій сесії Генеральної Асамблеї.

О. д-р Павло Хрущ з Венесуелі відвідав УНСоюз і „Свободу"

В четвер дня 13 серпня ц. р. Український Народний Союз і редакцію „Свободи" відвідав о. д-р Павло Хрущ, душпастир для українців католиків в Каракасі (Венесуеля), разом з своєю дружиною Емілією. До Венесуелі еміґрував о. д-р Хрущ в 1948 році з Німеччини і душпастирює там не тільки для українців католиків, але й веде теж одну римо-католицьку парафію. До 1944 року о. д-р Павло Хрущ був парохом української католицької церкви св. Норберта в Кракові і потому деканом при Апостольській Адміністратурі у Мюнхені (Німеччина). До ЗДА прибув о. д-р Хрущ 10-го серпня ц. р. із своєю дружиною і сином Богданом, молодим скрипалем й учнем музичної консерваторії в Каракасі, у відвідини до своїх земляків із Руського Села біля Перемишля, що перебувають у Джерзі Сити досить численною громадою. В розмові в редакції „Свободи" о. д-р Хрущ поінформував про життя української громади в Каракасі та взагалі Венесуелі. Українців католиків там яких сто родин, в тому ок. 60 в самому Каракасі і решта в інших містах Венесуелі. Діяльність українців у цій країні концентрується в таких організаціях, як „Українська Громада", СУМ і Пласт. О. д-р Павло Хрущ до війни й тепер працює теж науково і є автором кількох друкованих праць про Мазепу (в Записках ЧСВВ), про історію української парафії в Кракові та ін. Під сучасну пору працює над історією української парафії в Каракасі, що мала б вийти друком еспанською мовою.

В АМЕРИЦІ

● **Місто Ню Йорк** плянує збудувати на протязі найближчих десяти років сто п'ятдесят й одну нову школу. Кошти будови усіх цих шкіл мали б виносити 971,800,000 долярів. Для частинного покриття цих коштів будуть видані бонди на суму 500 мільйонів долярів.

● **Керівник Еф Бі Ай Дж. Едгар Гувер** попередив керівництва американських банків про великий зріст кількости нападів на банки і візвав їх у зв'язку з цим посилити заходи охорони проти евентуальних крадежей і нападів.

● **Сенатор Алберт Ґор**, демократ з Теннесі, виступив з пропозицією, щоб Сенат ЗДА запросив офіційно Хрущова виголосити промову на одній із сесій Сенату, під час його приїзду до ЗДА. Після вислухання такої промови Сенат мав би почати дебату над американсько-совєтськими взаємнинами.

● **Віце - президент Ричард М. Ніксон** плянує відбути цієї осени поїздку по стейтах Нової Англії і розпочати цим передвиборчу кампанію до президентських виборів 1960 р.

У СВІТІ

● **З нагоди відвідин прем'єра Ґани** д-ра Кваме Нкрумага у Єлисавети II в шотляндському замку Белморал, призначено його одним із 300-х „приватних дорадників" королеви. Це перший африканський мурин, який дістав це почесне звання. Кваме Нкрумаг ще 9 років тому був англійським в'язнем. Високу освіту він дістав у Линкольнському університеті в Пенсилвенії, ЗДА.

● **У Західньому Берліні** зібрано $380,000 на стипендійний фонд для дітей і свояків 71 англійських і американських летунів, які згинули під час совєтської бльокади того міста в рр. 1948/49.

● **Командантом американського летунства в Европі** призначено генерала Фредеріка Смита. Його попередника ген. Франка Евереста призначено на командне становище у летунській базі в Вірджінії. Церемонія передачі командування відбулась на військовому летовищі у Вісбадені в Західній Німеччині.

● **У Мюнхені** відбувся минулої середи протестаційний „Кірхентаґ" з участю 50,000 осіб, які зібралися довкола 200-стопового сталевого хреста на майдані Марії Тереси. Мюнхен, як відомо є столицею Баварії, де мешкають переважно католики.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник — Ukrainian Daily

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ШУКАННЯ ВИХОДУ З СЛІПОЇ ВУЛИЦІ

„. . . Коли маєте ситуацію, як ми її маємо з цією холодною війною від 1945 року, а вже вповні від 1953-го, коли скінчилась Корейська війна, то створюється рід сліпої вулиці, яка дихає безнадійністю для народів. Вона приводить врешті до висновку, що не вільно залишити ні одного кріса, щоб з нього не вистрелити, ні одного засобу, щоб його не вжити задля виходу з тієї сліпої вулиці. Отож єдине, що я роблю, це стараюся закінчити стан сліпої вулиці і звести народи один до одного, щоб були охотніші до розмов . . ."

Цей уступ із відповідей президента Айзенгавера на його останній пресовій конференції з минулої середи, присвяченій майже в цілості справі приїзду в наступному місяці до ЗДА Хрущова і подорожі Айзенгавера до Москви, є — мабуть — найкращою розгадкою загадки, чому так несподівано запрошено новочасного Каліґулу на московському престолі. З цієї довгої пресової конференції — 20 запитів і відповідей, що виповнюють сторінку „НЙ Таймс-у" — аж ніяк не видно, щоб Айзенгавер надавав приїздові Хрущова значення переломової події у взаєминах між ЗДА й СССР і в цілій сучасній міжнародній ситуації. За коментарями преси, таке значення надають вимінні візит Хрущова й Айзенгавера радше деякі західньо - европейські державні мужі, як ось старий Конрад Аденауер, який буцімто сподівається, що внаслідок тих візит крига в безнадійних до цього часу і безконечних розмовах про міжнародне роззброєння — буде проломана. У заявах самого Айзенгавера з минулої середи не видно таких надій.

Зокрема, Айзенгавер виразно підкреслив, що він не буде вести з Хрущовим переговорів широкого міжнародного діяпазону, голос в яких мусять мати також американські союзники. Айзенгавер покликався при цьому на прецеденси з поїздки західньо - німецького канцлера Аденауера та англійського прем'єра Мекміллена до Москви. Ця заява Айзенгавера має очевидну ціль розвіяти будь-який острах у держав - членів НАТО, начебто Америка хоче „договорюватися" з Совєтами понад головами своїх союзників. Водночас ця заява перестерігає Хрущова, щоб не пробував у своїх розмовах з президентом ЗДА у Вашингтоні чи в Москві вбивати клина між З'єдиненими Державами й іншими країнами вільного світу. Далі Айзенгавер заповідає, що в своїй розмові з Хрущовим обвинувачуватиме його у невдачі Женевської конференції в справах Німеччини й Берліну, що боронитиме недоторкальности американських військових закордонних баз, як єдиної і найбільшої ґарантії проти несподіваної атаки збоку Совєтів, і згадає останню комуністичну диверсію в Ляосі. Можна наперед уявити собі реакцію Хрущова на всі такі завваги американського Президента. Становища Совєтів і Америки в усіх цих справах діяметрально протилежні. Треба заздалегідь виключити, щоб у будьякій із цих чи подібних справах становище Америки змінилось під впливом діялектики Хрущова. Але не можна й сподіватися чуда, що під впливом розмови з Айзенгавером та своєї подорожі до Америки Хрущов погодиться на міжнародну контролю над зброєнням і роззброєнням, на припинення холодної війни, на об'єднання Німеччини, на скасування залізної заслони.

Очевидно, такого чуда не буде, і подорож Хрущова обмежиться тим, на що Президент поклав найбільший натиск у своїх заввагах перед журналістами на останній пресовій конференції: показом Хрущову скромних, але вигідних і в порівнянні з совєтськими казково - люксусових домів пересічних американських робітників, показом паркувальних місць з десятками тисяч авт біля великих фабрик, переконуванням його, що керівники американського життя — це не тільки „капіталістичні монополісти", яким чужа праця та світ праці з його проблемами соціяльної справедливости. Айзенгавер не ставить ніяких меж для задоволення цікавости Хрущова: коли, мовляв, Хрущов захоче, то йому можна буде показати й військові влаштування та споруди, щоб він переконався, що збройна сила Америки — це не блеф. Але американський уряд не накидатиме Хрущову ні програми його відвідин в Америці, ні тим паче об'єктів для оглядання. Покищо Президент сам не знає докладно плянів Хрущова в Америці, знає тільки, що не буде його особисто супроводити ніде, хіба на свою фарму в Ґеттисбурґу чи до Кемпу Дейвіда в Мерилендському лісі.

Слова Айзенгавера, сказані ним у минулу середу, потверджують наше становище, що запрошення Хрущова до Америки треба оспорювати з поглядів міжнародної моралі і тактично - політичної доцільности, треба протестувати проти приявности Хрущова на американській землі, але нема чого прив'язувати до цієї події великого практичного значення і утотожнювати цієї події з будь-якою основною зміною американської закордонної політики. Заміри Айзенгавера „шукати виходу з сліпої вулиці", яка створилася внаслідок холодної війни — шляхетні, але через візиту Хрущова в Америці цього виходу не знайдеться.

Любомир О. Ортинський

ФЕСТИВАЛЬ НАХАБНОЇ КОМУНІСТИЧНОЇ ПРОПАҐАНДИ

I.

Відень. — Закінчились десятиденні спроби заарранжованого Москвою пропаґандивного випаду, спрямованого на обдурення молоді світу, передусім молоді афро-азійських народів. Під офіційною назвою „Сьомий Світовий Фестиваль Молоді і Студентів" і під кличем „Мир і дружба", великий апарат фестивалю вже задовго перед його відкриттям докладав усіх зусиль і коштів, уживав найбільшого нахабства а то й терору, щоб у наддунайській столиці, в старому Відні, леґалізувати свій данайський подарунок, продати наївним свій пропаґандивний товар і затягнути в свої сіті молодь різних народів, щоб в такий спосіб запрягти їх до свого політичного воза.

Ці намагання, що їх форсувала Москва всіма засобами, не дали організаторам бажаних вислідів. Можна навіть говорити про неуспіх. Але ще поки оцінювати фестиваль, подамо коротко деякі факти.

Спроба диверсії на „чужому грищі"

Уперше в історії комуністичних фестивалів його організатори відважились вийти поза дроти „соціялістичного табору" і показатися на полі „зґнилого Заходу". Тому, що Швеція і Швайцарія відмовилися дати місце для цієї комуністичної імпрези, Москва зажадала згоди від Австрії, яку вона може шантажувати шляхом зобов'язань, що випливають із підписаного в 1956 році договору. Отже, мимоволі Відень став місцем фестивалю, якому призначено було створити враження, що це справді невинна зустріч молоді з різних країн світу. Але й топографія фестивалю не змогла обдурити молоді, і, за винятком визначених контингентів з СССР, сателітів і малих гуртів (деколи не більше як 2-4 особи) з держав Заходу, молодечі організації, в тому числі й невтральних держав, відмовилися від участи в цій односторонній акції, затаврувати її як суто пропаґандивну дію одного політичного табору.

Гробова мовчанка — привіт Відня

Бувши змушеним погодитися на конечне зло — відступити панораму міста, його старовинні будівлі і залі для орґій комуністичної пропаґанди, Відень демонстрував свою неохіть до непроханих гостей повною мовчанкою і іґнорацією. І так, 26-го липня, коли відбувалося відкриття фестивалю на віденському стадіоні, були там переважно привезені на автобусах чехи. Навіть треба було пересунути початок відкриття, бо, зорієнтувавшись, що стадіон виповнений делеґаціями тільки на половину, підтягнули резерви з словацької Братислави. Самі себе віватували маршові колони учасників фестивалю, коли відбувався парадний марш на його закінчення. Врешті, тільки учасники фестивалю мітинґували і ревіли 4-го серпня перед старовинною ратушею. Віденці лише приглядалися цьому крикливому спектаклеві і мовчки кивали головами. Вони ж ще так недавно спостерігали „марші" куди імпозантніше організовані майстром пропаґанди Ґеббельсом.

Безперечно, місцеві комуністичні кадри також старалися з усіх сил, але їх було замало, щоб запрезентувати Відень. Ще трохи помагали привезені східньо-німецькі комуністи, але й цієї помочі не вистачило, щоб заповнити залі, площі та стадіони. Врешті цілковито іґнорувала фестиваль вся, за винятком одного комуністичного листка, австрійська преса. Ані слова згадки не можна було в ній вичитати про цю імпрезу — обставина, що дуже денервувала совєтського амбасадора Ляпіна і була причиною його численних протестів.

Накинена програма — поґвалтована воля

Крім публічних виступів на стадіоні, перед ратушею і на площі перед „бурґом", програма фестивалю складалася з безлічі семінарів, конференцій, дискусійних кол. Участь в них була заборонена всім „непевним" елементам. Аранжери хотіли мати на дискусіях і доповідях тільки свої кадри.

Але пляни одне, а дійсність — друге. Не зважаючи на строгу селекцію і на позбавлення делеґатських прав частини американської делеґації, а згодом італійської, на семінарах не йшло легко політрукам, здебільша східнім німцям, французам і кільком англійцям. Виявилось, що й молодь Ґани та інших афро-азійських країн не така то вже наївна. Для прикладу, встає чорний, як ніч, ґанець і складає єретичну з фестивальського погляду заяву такого змісту: „Марксизм — пережиток, доктрина, яка сьогодні не всилі розв'язати основних проблем. Ви відкидаєте Бога, а що даєте? Сталіна? Себе самих? Замало, ми таки хочемо Бога, бо без нього життя було б беззмістовне." Подібних виступів було чимало. Ставлено питання, на які політруки не знаходили відповіді. В цей спосіб не одна конференція з накиненою програмою і підібраними учасниками закінчилась для організаторів неуспіхом. А те, чого не можна було сказати на офіційних зборах, доповнювано в дискусіях по каварнях і на площах. Бо тут чи не вперше зустрілася комуністична пропаґанда з більше чи менше вдалими спробами відсічі, які в сумі унеможливили Москві осягнути бажані успіхи.

Камінь у шовковій хустці

Зміст своєї пропаґанди вбрали організатори фестивалю у високої якости вокально-хореографічні рами. Гуляв ленінґрадський балет, співали хори студентів із Свердловська, виступали київські артисти, шаліла публіка з приводу гопака, виведеного київськими танцюристами. Були ще добрі мистецькі програми ансамблю Мазовше з Варшави, державного болгарського балету і ін. „Але що має професійний ансамбль до фестивалю молоді?" — питали віденці. — „І пощо нам політичної комуністичної пропаґанди, закамуфльованої кличем „мир і дружба"? Ми ж недавно були свідками повстання на Угорщині. А знаменитий хореографічний ансамбль китайської республіки? Тут же у Відні був присутній і дав віденській пресі інтерв'ю брат Далай Лами. А він оповідав про поголовне ліквідування монахів, про масові убивства". — І чи міг прикрити навіть такий чудовий старокитайський танок „льотос" море крови, що його пролляли в Китаї і Тибеті комуністичні можновладці? Без сумніву, ні! І хоча люди оплескували добре показані зразки народного мистецтва, мало хто дав себе обдурювати перфідній пропаґанді.

Т. Ґлинський

ПРОБЛЕМА „ЕКОНОМІЧНИХ УТІКАЧІВ"

Відень. — В дипломатичному світі все ще продовжується дискусія на тему „економічних утікачів", тобто осіб, які, втікаючи зі своєї батьківщини, не можуть подати іншого мотиву втечі, як тільки страх перед нуждою і злиднями в комуністичній країні.

Почин до цієї контроверсії дали втікачі з Юґославії, які в 1957/58 р. почали масово (приблизно 40,000 протягом двох років) покидати рідну землю, спрямовуючи свої кроки — побіч Італії і Греції — до сумежної Австрії. Австрійський уряд трактував спочатку їх перехід дуже ліберально, але згодом, довідавшись, що інші сусідні держави відпекуються від цього тягару, став на ґрунті Женевської конвенції, яка про „економічних утікачів" нічого не згадує. В 1958 р. австрійський уряд приблизно 80% цих людей завернув до Юґославії.

Така практика не могла не викликати гострої реакції передусім збоку організацій утікачів. Але всякі протести виявились безуспішними, бо Високий Комісар в справах утікачів, якому закинено брак правної опіки, покликався на конвенцію, а також на обставину, що Австрія — суверенна держава, яка, ставши на ґрунті цієї самої конвенції, узалежнила зміну свого поступування від прийняття західнім світом колективної відповідальности за дальшу долю цих утікачів.

У зв'язку з завертанням цих утікачів занотовано цілий ряд траґедій (одна юґославка зі страху перед репатріяцією відібрала собі життя, один словінець, не діставши візи на виїзд, кинувся під поїзд, і т. п.), що відбились широким відгомоном в австрійській пресі. Між іншими заговорила в цій справі віденська соціялістична газета „Арбайтер Цайтунґ", вказуючи, на потребу ліберальнішого трактування не тільки гнаних, але й голодних. Віденський католицький орган „Фурхе" в своїй статті „Чи дух Нансена вмер?" гостро осудив цю дискримінаційну практику. Заговорив про цю проблему — з нагоди відкриття Року Втікача і віденський кардинал Емін. Keніґ, який заявив, що „також жертву соціяльної і економічної структури комуністичного краю треба вважати за політичного утікача".

В міжчасі справа перенеслася до ЗДА, де нею зацікавився часопис „Сербська Боротьба" (Шикаґо), який також осудив дискримінаційну політику Заходу супроти сербів. Цей часопис зазначає, що Комісія Целербаха, яка перестудіювала проблему цих утікачів, дійшла до висновку, що вираз „економічний" винайдено для того, щоб оправдати політику, яка кривдить юґославів. Ця комісія зажадала, щоб безсенсовна дефініція була зревідована і щоб західній світ перебрав у цій справі відповідальність, бо, мовляв, дотеперішня практика дискредитує його в очах народів поза залізною заслоною.

Як бачимо, проблема „економічних утікачів", що їх Захід не признає за політичних тому, що режим їхньої держави замало тоталітарний, а рівночасно боїться приймати тому, що вони походять з комуністичної країни, — наробила багато шуму, не поступивши, одначе, ні на крок уперед.

Багато в цій справі треба приписати самій Юґославії, яка, лявіруючи між Заходом і Сходом, не здобула собі довір'я ні там, ні там, залишаючись країною комуністичної диктатури. Також її дипломатичні речники ускладнили цю справу заявами, що їхні втікачі — це ніякі втікачі, а еміґранти, хоч багато з них не мають паперів. Одначе, вони зазначили, що такі папери може кожний у них дістати, коли будьяка держава погодиться їх прийняти. Але тут саме починається проблема: бо як їм дістати згоду будьякої держави, коли в Юґославії ніякої еміґраційної місії чи бюра немає?

В повищих заявах криється дещо правди. Юґославія — бідна країна, у якій, внаслідок технічної неспроможности та браку капіталів на розбудову промислових варстатів, панує структуральне безробіття. Отже, юґославський уряд, здавалося б, не повинен був мати нічого проти того, щоб частина безробітної молоді (а 80% утікачів — це молодь нижче від 25 років) шукала собі праці закордоном. Але в такому випадку — чому не дають цій молоді можливости виїздити з Юґославії леґально?

Відповіді на це питання треба шукати в тому, що Юґославія, не зважаючи на свої ревізіоністичні зусилля все таки комуністична держава, з якої леґальний виїзд не є такий свобідний, як з демократичних держав. І ніхто не має там певности, що заявивши про своє бажання виїхати, не зайде до тюрми. Коли розглядати справу з цієї точки погляду, то мотив утечі цих молодих людей, хоч на перший погляд економічний, в дійсності переплетений політичними, релігійними та особистими мотивами. І тому немащо дивуватися, що люди, яким доводиться жити й працювати в постійному страху під щоденними пресіями, які роблять життя незносним, примушені шукати собі різних нелеґальних доріг „еміґрації", сполучених з численними траґедіями.

На жаль, західній світ про ці умовини життя в комуністичних країнах, цей вічний страх і непевність їх мешканців, ще досі поняття не має.

Беручи це все на увагу, не можна не признати рації тим речникам, які вимагають зміни дотеперішнього поняття політичного утікача, як воно окреслене Женевською Конвенцією.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ У СПРАВІ ВІДВІДИН ХРУЩОВА В АМЕРИЦІ

ЗАПРОШЕННЯ ЧОРТА

Подаю свою опінію, щодо приїзду ката України — Хрущова.

Я, як бувший в'язень большевицьких тюрем і концентраційних таборів, закликаю всіх людей доброї волі вплинути на Президента і Уряд Америки, щоб зірвали всі зв'язки з великим ворогом людства і релігії Нікітою Хрущовим.

Пам'ятаймо, що він і його партія що іншого говорять, а що іншого роблять. Залицяння Хрущова до Америки можна порівняти до залицяння чорта до праведної душі. Тепер залежить, чи праведна душа піде за намовою чорта і запропастить себе назавжди.

Так само чорт Хрущов своїм чортівським усміхом хоче влізти в душу вільного світу. Думаю, що ми всі пам'ятаємо недавно сказані його слова проти Америки і цілого вільного світу.

Вітаю акцію „Свободи" і бажаю добрих успіхів. Моє прізвище і адресу прошу тримати в тайні, бо я маю рідню в Україні.

Інж. В. Я.

Картерет, Н. Дж.

ВІДВІДИНИ ХРУЩОВА НЕ СКРІПЛЯТЬ АМЕРИКИ

У зв'язку з відвідинами Нікити Хрущова хочу і я висловити свою коротку опінію про цю справу.

Прилучуюся до заяви сенатора Дадда з Конектикату, який назвав ці відвідини „національною ганьбою".

Сотки тисяч українців і сотки тисяч інших осіб з поневолених народів Совєтського Союзу, що знайшли захист у ЗДА, будуть до глибини серця огірчені відвідинами волелюбної Америки цим катом їхніх родин, що живуть в царстві сатани.

Хрущов нахабно домагався дозволу на відвідини в Америці не для гарних слів, тривкого миру чи може на те, щоб оглянути американський добробут і опісля завести такий в своїм царстві, але на те, щоб використати ці відвідини для своїх злочинних цілей.

Український нарід, а з ним і всі поневолені народи совєтського царства, твердо вірили, що вже близький час їхнього визволення з-під совєтського ярма, та що в цьому їм допоможе Америка. Свідчать про це сотки листів від рідних з-поза залізної заслони.

Відвідини Хрущова в Америці можуть послабити цю віру і наставити частину поневолених народів проти Америки.

По смерті Сталіна, а головно останніми роками, в деяких країнах світу комуністичні впливи послабли, а з тим ослабла і світова загроза комунізму. Тепер своїми відвідинами Хрущов скріпить світові комуністичні впливи, підбадьорить американських комуністичних попплентачів, які є більш небезпечними, як правдиві комуністи, а що найголовніше відверне орієнтацію деяких країн на Америку.

Ото ж, на мою скромну думку, відвідини Хрущовим не скріплять Америку і не поліпшать взаємин між Америкою і Совєтським Союзом, а, навпаки, погіршать, що дорого коштуватиме американському народові в теперішній холодні війні.

Володимир Запаранюк.

Ютика, Н. Й.

ВИКОРИСТАТИ НАГОДИ ДЛЯ ОСВІДОМЛЕННЯ АМЕРИКАНЦІВ

Моя думка щодо запрошення Хрущова до ЗДА така:

1. Вірю, що през. Айзенгавер запросив Хрущова до ЗДА під політичним тиском, в першу чергу Англії, а далі тих ґубернаторів ЗДА, що побували в СССР, проти своєї волі і без надії на будь-який успіх з безпосередньої зустрічі з Хрущовим.

2. Думаю, що більшість американських громадян ставиться одверто проти, а деяка кількість зовсім байдуже до відвідин Хрущова.

3. Частина американського громадянства, що ставиться одверто проти відвідин Хрущова, має право й обов'язок виявити у відповідний, культурний спосіб своє почування з приводу цих відвідин. — Зокрема, американські громадяни з роду поневолених Москвою націй, які добре знають, хто такий Хрущов, повинні вжити відповідних заходів, щоб освідомити загал американців щодо небезпеки московського імперіялізму, який діє тепер під плащиком комунізму.

Жалобне число „Свободи" в англійській мові, в збільшеному об'ємі і тиражі, і биття в дзвони, як дехто пропонує, на мою думку, невистачальні засоби вияву протесту проти відвідин ката України.

4. Мені особисто сподобався виступ кард. Кушінґа з публічним протестом проти приїзду Хрущова. Коли б за його прикладом пішло зорганізоване американське робітництво і ветерани, а далі, коли не вся, то бодай якась частина американської преси і культурно-освітніх установ, тоді було б це поважною осторогою для відповідальних політиків ЗДА проти братання з московськими імперіялістами.

5. Розмови з Хрущовим напевно не змінять політичного стану в світі і не вплинуть на зміну його комуністичного „віруючи", зате цілком певно викличуть зневіру й недовір'я в поневолених народів до ЗДА, як оборонця вільного світу. Такий стан відіб'ється погано й на самій Америці. А з того факту, що англійські й деякі американські недовірки сотий раз переконаються, що з москалями не можна ні до чого договоритись, буде для здоровоцумаючих людей слабою потіхою. Тоді наглядно виявиться, що запрошення Хрущова до ЗДА це направду національна ганьба і блямаж для ЗДА.

Слідкуватиму пильно за дальшим ходом тієї прикрої справи!

З поважанням
Дмитро Бречка.

Еверет, Масс.

БЕЗГЛУЗДЕ МАХАННЯ ПАЛЬЦЕМ В ЧОБОТІ

Читаючи редакційну статтю Вашої газети з дня 8. 7. 1959 н. з. „Підготова до зустрічі Хрущова", мені пригадалась дотепна сатира російського письменника Чехова п. з. „Людина в футералі", що своїм змістом „як би чого не сталось" нагадує дуже чисто зміст і тотожність в нашій пресі.

Мені здається, що з такого „палкого" надхнення, як це читаємо в редакційній статті „Свободи", не може нічого статися ні послам ні ослам. Що більше, всякі раціональні міркування, щоб у жалобній мовчанці виявити своє невдоволення — являються лише безглуздим виразом махати на свого противника пальцем в чоботі...

В. Нетріа.

Рочестер, Н. Й.

ОБОВ'ЯЗОК ІНФОРМАЦІЇ

Коли діти передчувають якесь нещастя, що загрожує смертю чи катастрофою родини, вони звертаються за поміччю до матері, і вона робить всі заходи, щоб цьому лихові запобігти. Так наша „Свобода" накликує своїх дітей до обережности, бо приїжджає в цю країну найбільший катковопивець, всесвітній бандит і злочинець, що виморив голодом 7 мільйонів українців, мільйони заслав на каторжні роботи в диких пущах Сибіру і Казахстану, що знищив Українську Церкву, школу і все, що носить українське ім'я.

Як ми маємо зустріти цього гнобителя?

Американський нарід і його Президент, коли б знали правдиві факти про Хрущова, вони б напевно його не запросили у відвідини. Отже, нашим обов'язком є поінформувати Америку, її уряд, Президента, конґресменів та сенаторів, щоб представити правдиве обличчя цього архибандита.

Наші громади, які не можуть самі виготовити відповідні матеріяли в англійській мові, як протести, резолюції і статті до часописів, нехай послуговуються інформаціями, вміщуваними в „Свободі". Дуже добре було б, якби „Свобода" видрукувала в англійській мові редакційну статтю з 6 серпня п. з. „Національна ганьба", — вона дуже надається, щоб вмістити її в американській пресі.

Ми в Пассейку на мітинґу парохіяльного уряду Української Православної Церкви дня 6 серпня ухвалили влаштувати протестаційну маніфестацію в дні 13-го вересня. Рано в прибраній чорними відзнаками церкві відправиться жалобне Богослужения, а після того відбудеться протестаційна маніфестація проти приїзду Хрущова.

Лесьо Сисин.

Гарфілд, Н. Дж.

Армандо Палясіо Вальдес

ХОСЕ

Повість

З еспанської мови переклав: Богдан І. Лончина

(12)

Також вмішували вони й ім'я Хосе в ці жарти. Говорили про нього, що він поганий, інтриґант та кепський рибалка, — і тоді цей ідіот сміявся і навіть скакав з радости; а порівнюючи його з Хосе запевняли, що Руфо куди кращий, і навіть якщо не ловить так багато риби, зате ліпше дзвонить у дзвони. Таким чином, у міру того, як у серці дурня розпалювалась любов до Еліси, зростала в ньому ненависть до Хосе, якого він уважав за свого ворога, і то такого лютого, що коли зустрічав його, то кидав на нього сердиті погляди й бурмотів образливі слова, з яких, очевидно, моряк сміявся.

Еліса теж сміялася з любови Руфа, а проте ця любов лестила її жіночій пустоті. Зустрічаючи хлопця на вулиці, вона робила солодку міну, говорила з ним протекційно - ніжним тоном, яким говорять з дітьми, і обіцяла вийти за нього заміж, якщо тільки слухатиме свого батька. Руфо питався тоном палкого бажання: „Коли?" — „Не знаю, прителю, — відповідала вона, — запитайся про це в святого образа". І той бідака цілі години проводив навколішках в церкві, питаючи славний образ Родільєрського Христа, коли буде його вінчання, але не одержував ніякої відповіді. „Справа в тому, що Він не хоче, щоб ми побралися, — говорила йому Еліса, — будь терпеливий і добрий, а Він уже змилосердиться над тобою".

Ісавель задумала використати пристрасть цього недоумкуватого юнака, щоб зірвати або принаймні відкласти вінчання своєї дочки з Хосе. Одного дня вона вийшла на прохід на берег моря, знаючи, що Руфо полює там на краби, і ніби ненароком там його зустріла.

— Чи багато зловив, Руфо?

Дурень підніс голову і, побачивши матір Еліси, усміхнувся.

- Приплив і відплив слабий, ловиться мало,—відповів він своєю особливою мовою.

— Ну, не так уже й мало, — сказала Ісавель, підходячи ближче й кидаючи оком на кошик. — Щасливий твій батько з тобою; кожного дня приносиш йому кошик крабів.

— Батько не любить крабів . . . викидає всі на вулицю . . . і б'є Руфа кийком . . .

— Б'є тебе за те, що ловиш краби?

— Так, сеньйоро Ісавель.

— То твій батько не знає, що є добре; краби дуже смачні. Слухай, коли твій батько не хоче, то принось їх мені. Елісі вони дуже смакують.

Худе обличчя ідіота наґло оживилось, коли він почув ім'я Еліси.

— Еліса любить краби?

— Дуже.

— Всі — Еліса, всі — Еліса! — сказав він з притиском, розводячи руками й показуючи на берег.

— Дякую, Руфо, дякую. Ти дуже любиш Елісу, правда?

— Так, сеньйоро Ісавель, Руфо дуже любить Елісу.

— Чи ти б оженився з нею?

Обличчя дурня скривилось від радісного усміху. Він збентежився й засоромився, дивлячись на Ісавель і не сміючи відповісти.

— Ну, скажи, оженився б?

— Ви не хочете, — сказав він нарешті тихим голосом.

— Я не хочу? Хто тобі це сказав?

— Ви хочете Хосе.

— Ба! Якби Хосе був бідний, я б його не хотіла. Ти мені більше подобаєшся; ти гарніший, і ніхто в Родільєро не дзвонить так у дзвони, як ти.

— Хосе не вміє! — сказав ідіот тріюмфуючим голосом.

— Певно, що не вміє! Хосе вміє тільки ловити боніто й мерлюсу...

— І морського ляща, — додав Руфо, і його радість раптом обернулась у смуток.

— Так, морського ляща також. Але що з того? Зате ти ловиш смачні краби й восьминоги... і черепахи... і слимаки... і морські їжаки... й устриці. Крім того ти ловиш сам, без нічиєї помочі, а Хосе потребує допомоги приятелів. Чи Хосе зловив би щонебудь, якби не мав судна?

— Має два — знову додав Руфо сумно.

— Добре, але старе вже нічого не варте... Якби не то нове!.. Якби не то нове, я б не віддала за нього Еліси, знаєш?..

Каламутні очі ідіота гнівно заблищали.

— Руфо затопить нове судно! — вигукнув він, вдаряючи по скелі кліщами, що їх мав у руці.

— Бо Хосе має деякі обов'язки на своїй голові, — продовжувала стара, так ніби не почула Руфових слів. — Мусить годувати свою матір, яка скоро перестане працювати, а ти — вільний. Твій батько заробляє досить, щоб удержатися. Крім того ти маєш багатого брата в Гавані...

— Він має годинник! — сказав Руфо, перериваючи її.

— Так, я це знаю.

— Знаю, знаю! Ти теж мав би такий, якби оженився з моєю дочкою. Ти був би власником складу й заробляв би багато грошей... і купив би собі коня і поїхав на прощу з Елісою; вона попереду, а ти позаду, так, як їде панотець з Арнедо із своєю господинею... І ти мав би чоботи для їзди верхом, так, як син дона Касіміра.

Стара розмальовувала образ щастя, не забуваючи жадної подробиці, якою б безглуздою вона не була, але яка могла б захопити дурня. А він слухав її з напруженням, усміхаючись блаженно, ніби бачив перед собою небесну візію. Коли Ісавель закінчила, запала хвилина мовчанки. Киваючи сумно головою, вона знову сказала:

— Ех, якби то не Хосе!

Руфо здригнувся, якби його хто вколов, нахмурився і пильно глянув на обрій.

— Ну, Руфо, я йду додому, бо вже мабуть Еліса чекає на мене. До побачення!

— До побачення! — сказав дурень, не обернувши навіть голови.

Відійшовши пару сот кроків вона обернулась і глянула на нього. Він стояв непорушно, так, як вона його залишила.

Володимир Мацьків

ПРИЛЮДНИЙ ІСПИТ СОВІСТИ

(Слово в дискусії)

Під поданим заголовком появилася в „Свободі" з 30 і 31 липня обширна стаття Іванни Савицької, відомої письменниці дитячої літератури, в якій порушується важливі питання про виховання наших дітей, а в зв'язку з тим про видавання книжок для них.

Що така стаття появилась, то з того треба лише радіти. Ця тема дуже на часі і варта, щоб нею зацікавилось якнайбільше осіб.

Працюючи в школах українознавства та будучи членом патронату „Молодої Просвіти" у Филаделфії, одинокої в сучасну пору читальні та бібліотеки для наших дітей та молоді, мав я змогу поробити деякі спостереження і це уповажнює мене забрати слово в цій важливій справі.

Уважаю, що ніхто не заперечить, коли скажу, що виховання нашої молоді, це одна з найважливіших справ усіх українців, а особливо тих, які живуть поза кордонами України. Наша майбутність, як нації, залежатиме від того, як ми зможемо виховати наших дітей. Наші діти наражені на дуже сильний тиск свого оточення. Школа, шкільні товариші, кіно, телевізія, лектура та багато інших чинників ділють так сильно на нашу дитину, що вона мимоволі починає асимілюватися до оточення і відчужуватися від українства. Якщо ми не хочемо погодитися на це, то мусимо протидіяти цьому.

Правда, є в нас і такі песимісти, які кажуть, що шкода витрачати сили, бо ми не спроможні зберегти наших дітей від відчуження, тому треба зосередити всі зусилля на збереження їх при нашій вірі й обряді.

Таке твердження — це обдурювання себе самих, утеча від відповідальности, це ховання голови в пісок.

Тому треба зосередити усі наші сили та солідно передумати цю справу, щоб не пропала ані одна наша дитина. Нам нема потреби спочивати на лаврах, що частина наших дітей та молоді знає свою мову, бере участь в різних імпрезах, виступах, таборах тощо та, що своєю працею та поведінкою в школах прославляє наше ім'я. Вправді, ми можемо тим тішитися, але це тільки частина наших дітей — нам йде про всіх.

Це є загально відоме, що в вихованні, крім впливу батьківського дому, церкви, школи (маю на думці ті школи та курси і ту шкільну працю, де працюють над формулюванням української духовости учнів), величезну ролю може і повинна відіграти книжка. Українська книжка вчить думати та відчувати по своєму, вчить рідної мови. Рідна книжка вносить в душу дитини подих рідної землі та зв'язує її сильними вузлами з усім, що рідне.

Щоб ця рідна книжка змогла виконати своє завдання, вона мусить бути відповідна до віку читача, відповідна до його зацікавлення, згідна з релігійними та моральними засадами, мати високу літературну та мистецьку вартість, а передусім бути для читача легко доступна.

Працюючи в одній школі українознавства, запримітив я, що один з учнів 7 кл., приніс до школи велику торбу книжок. На моє питання, що це за книжки, довідався я, що ці книжки він хоче по науці віднести до публічної бібліотеки, звідки він їх позичив. Переглянувши всі яких 20 томів гарно оправлених та розкішно ілюстрованих книжок, я дізнався, що всі вони обговорюють одну справу — риболовлю, яка учня спеціяльно цікавить. Були там різні атляси риб, з ілюстраціями в природних красках, провідники для аматорів риболовлі, описи важких половів риб на водах океанів та книжки про годівлю риб тощо. Одним словом лектура вичерпна та добре підібрана.

— Чому ж ти не читаєш рідних книжок? — запитав я.

— А де ж їх дістати? — Відповідь!

Я спеціяльно навів цю подію, щоб вказати якого великого та безмежно сильного конкурента має наша дитяча книжка. Ціла повінь гарно ілюстрованих та порядно оправлених англомовних книжок є для наших дітей легкодоступна в шкільних чи прилюдних бібліотеках, де не платиться нічого. Наших книжок нема під руками. Якщо вони десь найдуться, то вони дуже — дуже бідненькі, з загальними ілюстраціями, друковані нечитким, дрібним друком, що утруднює читання тим дітям, які не опанували ще якслід техніки читання. Кілька книжок, що їх видано недавно, згідно з педагогічними вимогами, в основному справи не змінює.

Тематично наші книжки для дітей та молоді, як це слушно зазначує п. Савицька, не завжди відповідні та перестарілі. Немає майже жадних книжок для дітей з релігійною тематикою. Яку виховну вартість для наших дітей має книжка В. Буша — Максим і Марко, яку чомусь видають і багато подібних до неї?

Справа дитячої літератури пекуча і мене дивує, чому Шкільна Рада чи хтось інший про неї не думає.

П-ні І. Савицька рекомендує, щоб письменники самі брались до видавання своїх творів. Можу запевнити її, і всіх, що підуть за її суґестією, що та частина нашої спільноти, яка цікавиться книжками, гніватись за те не будуть, друга частина, що їй книжка байдужа, не зверне на це ніякої уваги, а читачі, тобто діти не цікавляться тим, хто книжку видав.

Для молодого читача найважливішим критерієм до оцінки книжки є „образки — ілюстрації". Дитина, взявши книжку до рук, перекине її картки, шукаючи ілюстрацій. Якщо вони припадуть їй до смаку, книжку візьме, як ні, то її відкине. Я сказав би, що у деяких дітей ілюстрація стоїть на першому місці, а текст це доповнення ілюстрацій.

На рідних землях цієї складної проблеми не було, бо не було конкурента — легкодоступної, добре виданої чужомовної книжки. Цю справу повинні взяти до уваги наші автори, а головно видавці.

Є ще одна справа, на яку Шан. Авторка звертає увагу. Мається на увазі книгарні і кольпортаж української книжки взагалі, а дитячої зокрема. Тільки кілька підприємств ведуть виключно торгівлю книжками, усі інші відступають книжкам лише куток в своїй крамниці. Дир. Володимир Дорошенко, досконалий знавець цієї справи, каже виразно в одній з своїх праць, що наші книгарні, за малим винятком — книжками мало цікавляться та в більшости книжок продавати не вміють. Книгарні чи крамниці, де продають книжки, самі не звертаються до видавництв з замовленнями. Якщо видавництво само пішле книжки до крамниці, то добре, а не пішле, то теж не зле. Окрема справа з заплатою за продані книжки. У нас так завелось, що видавництва піславши книжки до крамниць, ждуть поки книжки не розійдуться. Книгарні дістають 30 а то й більше відсотків від проданої книжки, не маючи самі ніяких коштів, ані ризика.

Коли промине чималий шмат часу, видавництво примушене допоминатись про заплату за книжки. Але дістати ці гроші не завжди легко. Бувають і такі „наші" крамниці, які взагалі не відзиваються, або твердять, що ніяких книжок не дістали. Пощо платити? Книжок не замовляли!

І так пр. видавництво „Булава" на день 15 лютого ц. р. мало заборгувань на своїх книжках суму $5,000.00. Деякі видавництва вже замовкли зовсім. І тому автори мусять думати самі про видавання своїх творів.

Який з того вихід? Чи закласти руки і... „спускатися на дно"? — Думаю, що ні!

У нас є велика кількість різних організацій і вони, як пропонує п. Савицька, замість пустої балаканини або й бездіяльности, хай щиро візьмуться до будови нашого завтра, тобто до виховання наших дітей. Треба допомагати існуючим школам та курсам українознавства, треба організувати нові для тих дітей, що вже відпали від нашої спільноти та не знають української мови. Мусимо відзискати їх назад. Відзискання хоч би одної такої дитини більше варте ніж десятки непродуктивних засідань. Треба організувати бібліотеки для нашої молоді по всіх нашиx осередках. Треба дбати про те, щоби в них були відповідні книжки та щоби молодь їх читала.

СУМНА УРОЧИСТІСТЬ

У неділю, 26 липня 1959 р., на українському православному Військовому цвинтарі при осередкові УПЦеркви в Бавнд Брук, Н. Дж., відбулася сумна урочистість. Посвячувався хрест - пам'ятник на ще свіжій могилі св. пам. Марії Валійської, покійної дружини генштабу полковника Аркадія Валійського, яка померла саме 4 місяці тому, 25. березня ц. р.

Мабудь ще ні один могильний пам'ятник на цьому цвинтарі не був поставлений в такому рекордово скорому часі як цей — впродовж 4-х місяців! Так ніби полковник навмисне поспішав, щоб цей пам'ятник стояв на дорогій йому могилі як його „дарунок" Дорогій Дружині з нагоди її іменин 22 липня в день св. Марії Магдалини, небесної Опікунки Покійної!

Посвячення пам'ятника відбулося після Служби Божої в місцевій церкві св. Апостола Андрія Первозваного в післяобідніх годинах, а довершив його о. архимандрид Святослав, колишній старшина Армії УНР, за участю значного числа ближчих і дальших друзів знайомих родини Валійських. Після посвячення могильного хреста, була відслужена Панахида за спокій душі Покійної. Щирі слова молитви о. Святослава і тихий спів хору, що тут же на місці зорганізувався з присутніх, створювали глибокий молитовний суворий настрій. Поважність хвилі збільшувала

Похорони М. Валійської

наявність зв'язку зі стародавньою нашою традицією, згідно з якою панахида правиться над хлібом і овочами з палаючою в середині свічкою — знаком єднання з Покійницею.

Сам хрест - пам'ятник на могилі св. пам. Марії Валійської є проєктом артиста-маляра Петра Холодного. Широка внизу плита з сірого граніту в горішній своїй частині ніби розцвіла в стилізований український хрест. Під хрестом — золотий Тризуб, а ще нижче напис з датою народження й смерти Покійної і закінчується зворушливим: „Спи спокійно, моя Найдорожча!"...

Після закінчення сумної урочистости, як велить старий український звичай, відбувся поминальний обід. Прийняття це відбулося на недалекій фармі, мастку сотн. Івана Лютого - Лютенка, просто в тіні дерев на дворі, бо учасники в числі кільканадцяти осіб не могли вміститися в приміщеннях. Роз'їхались пізнім вечором.

А. Зубенко

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Праця серед американців в Акокік, Мериленд

У маленькій фармерські околиці проживає родина Петра Задорецького. Ця родина кожного року влаштовує своїми стараннями культурні українські виступи, щоб знайомити околичне населення з українською культурою й тим пропаґувати серед американців українську справу.

Минулого року в цій місцевості, що зветься Акокік і знаходиться в 15 милях від Вашингтону, родиною Задорецького було влаштовано виступ бандуристів, а в цьому році концерт хору української православної церкви в Вестбурі, Лонґ Айленд.

Невеликий хор, але прекрасно зіспіваний з гарними голосами під управою народженого у ЗДА диригента Юрія Гураля, виконав низку церковних співів а також світських пісень.

Годі говорити про кожну окрему точку співу, бо всі вони були на однаковій мистецькій височині. Починаючи від „Благослови Душе моя", „Почаївська Божа Мати" та кінчаючи колядкою Леонтовича „Різдвяні дзвони", до речі, дуже популярною в Америці в англійській мові, або відспіваною на „Біс!" жартовливою піснею „Тай задумала стара баба забагатіти" — виконання було бездоганне.

Юрій Ґураль показав, що він має мистецький талант, а зокрема зрозуміння, що краса пісні полягає не в гучному співі, а в гармонійному. Треба при тім відзначити також сольо - спів при акомпаніяменту хору Ольги Рибак, доньки п. Задорецького, як теж баритона Петра Ґураля.

Зокрема артистично були введені українські танки: „Гопак", виконаний Люцією Гончарів і Тамарою Сагайдачною, а зокрема гарно виконаний Тамарою Сагайдачною „Гуцульський Танок".

Простора шкільна заля в місцевій початковій школі була дві третини заповнена місцевими мешканцями, вбільшості фармерами, які прибули сюди, не зважаючи на проливний дощ.

Отак одна свідома українська родина, закинута між не-українське американське населення, власними силами провадить працю української пропаґанди.

При цій нагоді вважаю потрібним зазначити, що батько родини, який прибув до ЗДА ще за довго до першої світової війни, Петро Задорецький увесь час активний у громадянському житті. Він був членом першої політичної української еміґрації в Ню Йорку „Гайдамаки", а пізніше ініціятором і організатором, разом з іншими, Т-ва „Січ". Це товариство було організоване на зразок галицьких „Січей" і довші роки провадило фізичне виховання молоді й культурну та національну роботу, як серед молоді, так і серед старших. За кілька років праці відділи „Січі" були організовані не лише у більших осередках скупчення українців, але й у менших. Деякі відділи доходили до кількох соток членів.

„Січ" особливу увагу звернула була на молодь, роджену в Америці, щоб зорганізувати її і втягнути є американсько - українське життя. Так, наприклад, в Ню Йорку були органiзовані скавти, або пластуни. Вони входили в склад американських скавтських відділів, маючи свої окремі українські відзнаки і проводили вправи в українській та англійській мові. Жіночий пласт мав 180 членів, а юнацький 250 членів. Провідником хлопців був Богдан Каштанюк, а жіночого скавту Катерина Шутак (тепер Кедровська) і вона була членом управи нюйоркського проводу жіночого скавту.

„Січ" давала велику матеріяльну допомогу скавтам. Наприклад, платня за користування Українським Народним Домом скавт мав платити 150 долярів у місяць. Гроші на це давала „Січ", поки не прийшло розбиття в ній, внесене, прибулим з краю д-ром О. Назаруком, який переконав шикаґовських провідників „Січі" перетворити цю спортову організацію на політичну, оголосивши себе гетьманською. Після того „Січ" розкололася, а різні інтриги остаточно обезсилили її. Петро Задорецький переніс свою діяльність на поле радіової пропаґанди української справи. А тепер, коли не стало сил далі провадити радіові програми, він оселився в Акакік, стейт Меріленд з своїми дітьми та внуками, де далі провадить українську пропаґанду в спосіб, про який я сказав на початку цієї замітки.

Правобережний

● Брат президента Двайта Д. Айзенгавера д-р Милтон Айзенгавер, прибувши у відвідини до Мехіко Сіти, заявив, що він готовий говорити про всі справи і проблеми з кожним, хто цього бажав би, не виключаючи таких справ, як цинк, риба, бавовна чи проблема кордонів. Д-р Айзенгавер приїхав до Мехіко на вакації, але, як думають в політичних колах, він відбуде теж політичні розмови з мехиканським урядом і президентом.

● Сиґнальний Корпус Армії ЗДА випрацював нову систему автоматичної контролі летів літаків кожного типу — гелікоптерів, транспортових літаків і навіть машин, керованих без пілота. До цього часу треба було встановляти систему контролі для кожного нового типу літака.

● Совєтська преса твердить, що в Азербайджані помер Махмуд Баґір Оглі Єлівасов, селянин, що дожив до 150 років. Він ніби до останніх днів почував себе здорово і працював на ріллі.

З діяльности групи УВАН в Дітройті

По виїзді з Дітройту до ст. Іллиной проф. д-ра Івана Розгона, довголітнього і дуже активного голови місцевої Групи УВАН, праця в багатьох наукових ділянках далі успішно продовжується після його напрямних і тієї традиції, яку він на цьому ґрунті прищепив. Дещо змінений особовий склад управи Групи, переобраний на Загальних Зборах з кінцем м. лютого 1959 — є в сталому кореспонденційному контакті з проф. І. Розгоном.

Групу очолює тепер дійсний член УВАН проф. М. Овчинник з Ленсінґу, на місці провадить працю заст. гол. д-р Є. Перейма, секретарює інж. Я. Зубаль, а скарбником залишився інж. М. Миколаєнко.

У весняному і літньому вже сезоні відбулися з рамени Групи дві наукові конференції. Перша відбулася в суботу 6 червня 1959 в залі Інтерн. Інституту при вул. Кірби. На повістці денній були зголошені дві доповіді: інж. Юрій Махів — доповідь на тему „Вживання рубіну до посилювання ультракоротких хвиль" та інж. Ярослав Зубаль „Збереження лісів і лісонасаджень в Україні". Перша доповідь не могла відбутися через неприсутність інж. Махова, що був поважно перешкоджений, і не міг приїхати з місця свого перебування з Енн Арбор (університетське місто в Мишиґен).

Я. Зубаль на вступі подав, яке багатогранне і життєве значення має ліс для українського народу. Далі коротко представив історію українського лісу від найдавніших часів по сьогодні і теперішній поділ України на чотири зони: лісову, лісостепову, степову і гірську. Цей поділ науково опрацював найкращий ґрунтознавець України і східньої Европи проф. Григорій Махів. На підставі цього поділу доповідач вичерпно доказував, що Україна лише в наслідок непригожих історичних обставин на протязі цілих віків утратила своє правдиве обличчя багатої на ліси країни і стала одною з найбільш обезлісених країн Европи. В початках, в час колонізації ліси були безпощадно нищені місцевим населенням, бо ніхто не прив'язував якоїсь ваги до їх вартости. Пізніше окупанти України зовсім не дбали про добро українського лісу і нищили його для своїх імперських потреб.

Стан лісів України в останніх десятиліттях у площі і процентах подано за даними проф. Б. Іваницького, проф. Нікішина, інж. Р. Кобринського, д-ра І. Мірчука і проф. В. Дітеріха. Ці автори подають з невеликими відхиленнями подібні дані. Лісистість України, твердять — доходить до 12%, та це максимальна величина, це не є суцільна маса лісів, а т. зв. „гольцбоденфлехе". В цьому шпилькових 41%, де найбільше заступлена сосна і листяних 59% — найбільше заступлений дуб.

Коли розглянемо лісистість країв Европи, то побачимо, що Україна зі своїми лісами займає одно з останніх місць: на першому місці стоїть Фінляндія (56%, Дітеріх).

За проф. Б. Іваницьким Україна була обезлісена, само Полісся втратило 50—70% лісів, а Правобережжя 30-50%. Нищення лісів ішло в двох напрямах: прямий вируб і корчування лісів та занедбання відновленого насадження лісів по вирубах.

На закінчення доповідач подав, що робиться і що повинно бути зроблене, щоб змінити цей жалюгідний стан.

По доповіді відбулася цікава дискусія, в якій взяли участь: д-р Є. Перейма, д-р С. Парфанович, інж. Є. Кульчицький, проф. А. Шашло, проф. М. Левицький, інж. М. Миколаєнко і інж. М. Буяр-Гаврилів. Були порушені такі теми: питання росту рододендрону в українських Карпатах, торфово - гніздова метода залісення, дефініція лісу, питання ерозії і денудації на Україні, Каховська гребля, який процент залісення відповідний для України, можливість зміни природи шляхом селекції, вужча спеціялізація лісової тематики.

По дискусії доповідач давав свої відповіді і вияснення на всі порушені в дискусії питання.

(яз)

З наших буднів

ЗУСТРІЧ З ПРИЯТЕЛЕМ

Несподівано зустрів на Союзівці давнього друга й земляка, і так ми обидва зраділи тією зустріччю, що до 2-ої години ночі засиділись у „Веселці". На плятформі, під зоряним небом, грала оркестра різні танґа і суєтились люнатично сильветки попритулюваних пар, а ми сиділи і говорили - говорили, тільки час від часу, з гігієнічних мотивів, переполіскуючи горла. Крім дружби, сусідства і землячтва — єднала нас ще одна, так сказати, ідеологічна плятформа: ми були старші парубки...

— Чому ви не женились, докторе? — спитав я приятеля.

— Ну, а ви чому?...

Мовчанка. Похилились в задумі лисіючі козацькі голови над „скачем" зі содою. Надворі панна Валя заспівала до мікрофону, а колеґа Гентиш підтягнув на акордеоні: „Прийде той час, що ти затужиш ще за мною..."

От, і затужили ми з доктором за нашою молодістю, і згадали „давні дні"... Згадали рідні сторони, безжурні, шкільні часи, знайомих дівчат, що нині вже деякі з них унуків колишуть, згадали славні наші празники, приходства з нескінченим преферансом, фестини в Романові, забави в бібрецькій „Просвіті". Це в тих, трохи спокійніших часах... Бо потім прийшли пацифікації, окупації, депортації, погроми, пожари, партизанка, кримінали.

І тоді мій земляк та співбесідник поставив мені руба таке питання:

— Друже Іване, чому ви того всього не напишете? Чому не дасте нам широкої, хвилюючої картини галицького села передвоєнних і воєнних років? Чому ви зрадили своє село, яке вас породило, в користь львівських батярів, „героїв передмістя" та брудних бомів з 3-тої Евню?.. А я вам скажу, що такого села і такого селянства, яке ми мали в Галичині до 39-го року, не мав і не має жаден нарід! Чому ж цей колосальний підйом, і всі ті процеси, що переродили комплектно психіку нашого селянина — не зображені досі в красному письменстві? На кого ви ждете, панове українські літератори у вільному світі? Може думаєте, що совєтчики виручать вас?.. Так, вони вас і виручають по - стахановськи, і так змальовують ту дійсність, як їм наказує лінія партії і Нікіта Хрущов. А ви киснете тут, на еміґрації, і роздрібнюєте Богом дані вам таланти в публіцистиці, репортажах і малих фейлетонах...

Тирада мого приятеля була, як бачите, довгенька, тому я не маю певности, чи всі його думки я точно зафіксував, а так само добре вже не пам'ятаю, що я відповів йому тоді, „о пів-до другої години", коли то світ тобі здається, як банька, а люди, як мухи... А тому, що мій друг і земляк любезний нині вже далеко від Ню Йорку та Союзівки, хочу бодай тут, у письмовій формі, запевнити його, що нашого села я не зрадив, не забув і ніколи не забуду, ти й сам, по своїй конституції, залишуся достоменно таким, як намалював мене в „Лисі Микиті" мій шеф, Е. Козак: „Івась зі села, а капелюх з передмістя".

Якщо ж я маю добрий кредит у Того, що над нами, ще на дальших одинадва десятки років, то обіцяю тобі любий земляче, хоч на старості літ своїх вернутись назад до того місця, звідки й почалася моя письменницька „кар'єра": до рідного села, під зеленою горою, при цісарському" гостинці. Вернутися в снах і мріях, в думах і споминах, в творчій „імаґінації". Бо в дійсності такого села вже нема. І ніколи не буде.

Ікер

СУМНА ДОЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ДОПОВНЯЮЧИХ ШКІЛ В НІМЕЧЧИНІ

Ось ще тільки недавно закінчився шкільний рік, а вже зближаються нові турботи: як забезпечити школи у новому навчальному році хоч би скромними матеріяльними засобами, підручниками та дитячою літературою. Турботи ці стають тим більше дошкульними, коли зважити, що у нас ще й досі немає жадної установи, яка б насправді в усій повноті несла відповідальність за цю важливу в нашому еміґрантському житті ділянку, всесторонньо піклувалася справою шкільництва. Цього недотягнення не закриють ні дуже промовисті звіти тих установ, що нібито опікуються школами, чи то властиво клопочуться про відповідні грошові дотації для них, ні ще змістовніші апелі до громадянства, бо на ділі ті установи відограють ролю тільки посередників поміж тими, хто дає дотації, і тими, хто їх отримує. Можливо, що в цьому немає нічого дивного, бо властивим покликанням цих установ (я маю на думці ЦПУЕН і ОУЖ) було не організація і ведення шкіл у Західній Німеччині, а для першої — правна опіка над залишенцями, а другої — організація жіноцтва та ведення поміж ним культурно-громадської праці.

Це ж не буде голословним і образливим, коли скажу, що обидві ці конечні в нашому еміґрантському житті установи для опіки над шкільництвом не мають ні належного досвіду, ні фахових сил; ця ділянка для них є зайвим обтяженням, що перешкоджає у виконуванні їх прямого покликання. Того замало, що одна чи друга установа мають референтуру шкільництва, поруч з цілою літанією інших референтур. — для цього треба мати солідне знання справи і досвідчених співпрацівників, які б не лише вміли читати звідомлення керівників шкіл, але й допомагали їм. Чейже, ніде правди діти, українські доповнюючі школи в Німеччині тільки у незначній кількості обслуговуються фаховими силами, а решта — людьми доброї волі, які, не зважаючи на найкраще бажання, не можуть виконувати своїх учительських обов'язків і часто понижують вартість самої школи. Чи ЦПУЕН або ОУЖ старалися шляхом спеціяльних курсів дати належну підготову цим добровільним учителям? А чи згадані дотеперішні опікуни шкіл за цілий ряд років свого опікунства спромоглися хоч на один обіжник з інструкціями для керівників шкіл в справі програми навчання?

Наведу приклад опікунства школами на терені Втуттгар- школами на терені Штуттгарлиці):

Існує тут понад шість українських доповнюючих шкіл, з загальною кількістю відвідувачів понад сто. Матеріяльна база цих шкіл — дотації від різних українських громадських установ у ЗДА, для одних за посередництвом ЦПУЕН, а для других за посередництвом ОУЖ. Установи, які посилають дотації, відомі, але вчителька, яка провадить ці школи не має права безпосередньо листуватися з гоно-

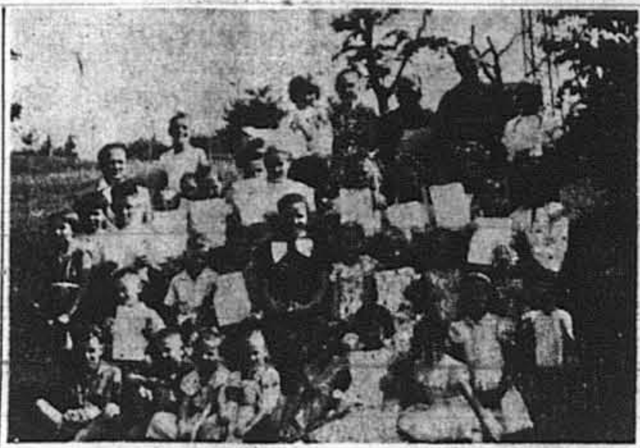
ним опікуном усіх тих шкіл є ЦПУЕН, через яке Централя й пересилає отримувані дотації. Заковика тільки в тому, що ті дотації спізнюються не на тижні, а на довгі місяці. На лихо, школи містяться не в одному будинку, а за багато кілометрів одна від другої. До одних можна доїздити трамваєм, але є й такі, що доїзд до них дуже тяжкий. І ось створюється для вчительки дивна ситуація: хочеш учителювати — викладай свої гроші і жди, коли зволять прийти дотації. Та й справді вчителька, пані Кушнір сумлінно викладала свої гроші впродовж дев'ятьох місяців, але й досі дотацій немає, а на послішні листи ніхто не відповідає, хоч сума заборгованости учительці перевищує вже 900 марок.

Ще один приклад. Один з наших студентів, сповнений почуттям патріотичного обов'язку, рішився організувати для дітвори околиць Гайдельберґу українську школу. Довший час витрати, зв'язані з цією акцією покривав із своєї кишені, але його засобів надовго не стало. Звернувся за допомогою до ЦПУЕН і отримав 20 марок. Бідно, а все ж таки поміч! Звернувся до ОУЖ, і при тій нагоді признався, що отримав від ЦПУЕН 20 марок. І що ж, сказали йому негайно звернути отриману від ЦПУЕН допомогу, бо ОУЖ, мовляв, не може допомагати там, де діє ЦПУЕН.

З цього висновок: там, де діє ЦПУЕН може бути школа, там, де діє ОУЖ може бути школа, а де діють обоє — там немає нічого. Або — дві няньки ривалізують поміж собою, а дитина сидить голодна!

Думаю, що пора покінчити з аматорством, бо воно дощенту розкладає наше громадське життя і охолоджує кожного навіть у найбільш похвальних почипах.

Пригадаймо собі, що колись на рідних землях також існувало багато установ і організацій з різними завданнями, але така ділянка, як рідне шкільництво, ніколи не була побічним відтинком діяльности Союзу Українок або ще якоїсь іншої організації, а тими справами керувала Рідна Школа, що складалася не тільки з людей доброї волі, але й з фахівців з організаційним хистом. Саме тому розвій шкільництва стояв високо, і було воно джерелом оновлення народної душі та великого змагу за національне буття. Пам'ятаймо, що точнісінько так, як тоді, висить над нами загроза втрати нашої дітвори, денаціоналізації з усіма її наслідками. Чи не можемо ми, нарешті, позбутися дрібничкових амбіцій в користь загального добра? Треба тільки доброї волі й розуміння загального добра. Чейже покликання до життя якогось одного тіла для організації нашого шкільництва на чужині нічим не порушить достойности таких установ, як ЦПУЕН і ОУЖ, а також і таких організацій молоді, як Пласт і СУМ. Навпаки, одним це полег-

Українські школярі Штутгарту в Німеччині з нагоди закінчення шкільного 1958/59 року.

раторами своїх шкіл, бо ця ділянка належить до посередників. Одначе формальшить сповнювання завдань для добра загалу, а іншим звільнить руки від зайвого тягару, дасть можливість вийти тільки з „таборування вліткy".

Залишімо, нарешті, свої загумінки і включімося у велике спільне діло — створення належного клімату й умовин для духового і національного зросту нашої молоді на чужині.

Михайло Костів,
Штуттгард-Геймаден
Німеччина

Американська індустрія починає відчувати недостачу сталі

Ню Йорк. — Страйк сталеварних робітників, що триває уже цілий місяць призвів не тільки до дошкульної недостачі сталі у різних ділянках американської індустрії, але й теж до критичної ситуації із дальшим затруднюванням дотеперішньої кількости робітників в тих ділянках, що тісно пов'язані із сталеварною індустрією. У висліді страйку сталеварних робітників, деякі залізничі компанії і копальні вугілля були змушені звільнити яких 100,000 робітників і, якщо не буде досягнуто згоди щодо нового контракту в сталеварній індустрії, то на протязі найближчих чотирьох тижнів перейде на безробіття ще яких 25,000 робітників. Великих виглядів і надій на порозуміння між сталеварними компаніями і спілкою сталеварних робітників немає. В господарських колах рахуються з тим, що федеральний уряд застосує в цій ситуації постанови акту Тефта-Гартлі, і накаже робітникам припинити страйк. Але така розв'язка проблеми не вирішує справи, бо після 80 днів страйк автоматично може відновитися.

● **На Сицилії** перемогли в новообраному парляменті так звані автономісти, які — з підтримкою комуністів — обрали провінційний автономний уряд з противників італійського християнсько - демократичного уряду Антонія Сені. Головою того уряду став знову місцевий багатир Сільвіо Міляццо, демагог, який користується підтримкою лівих соціялістів і комуністів, щоб робити пакості центральному італійському урядові.

● **У Москві** показують виготовлений там пропаґандивний фільм з мадярської революції 1956 року. Комуністи, що здавлюють революцію, представлені в тому фільмі, як герої, а революціонери, як зворохоблені анархісти. Ролю совєтських військ взагалі злегковажено. На Мадярщині того фільму ще не демонструють.

● **Проф. Роман Савицький,** директор Українського Музичного Інституту, виїхав в липні ц. р. в музичну подорож по Европі, з якої повернеться з кінцем серпня. В цю подорож виїхав дир. Савицький як член Крайової Виховної Асоціяції Америки з групою американських музик. У пляні поїздки є відвідини музичних фестивалів: у Байройті, Зальцбурґу, Люцерні й Единбурґу та відвідини музичних установ і університетів у Бельгії, Голляндії, Німеччині, Франції, Італії й Англії. Дир. Савицький матиме на году відвідати та передискутувати актуальні українські музичні проблеми з нашими музиками: д-ром З. Лиськом у Мюнхені, А. Гнатишином у Відні, д-ром М. Антоновичем у Голляндії та О. Нижанківським у Швайцарії.

● **Молодий український маляр і скульптор Михайло Урбан,** здобувши академічний ступінь бакаляврa мистецтв в Інституті Мистецтв у Шикаґо, одержав теж і першу нагороду цього інституту за свої успіхи в науці і в мистецькій творчості у висоті 3,500 долярів. Нагорода ця призначена для студій за кордоном і її молодий мистець використає для продовжування своїх студій в Італії, куди він виїде ще цього року.

Ділимося сумною вісткою,
що дня 12-го серпня 1959 року,
на 81-му році свого трудолюбивого життя,
відійшла у вічність
НАША НАЙДОРОЖЧА,

бл. п. Марія ПУРИЙ

ПОХОРОНИ — відбулися в П'ЯТНИЦЮ, дня 14-го СЕРПНЯ 1959 року, в год. 9:00 рано, з церкви св. Покрови в Бріджпорті, Конн.

Горем прибиті:

ГРИГОРІЙ — чоловік
ПРОКІП СТОЙКО — брат (Сибір)
АННА ЗЄЛИК — донька
МИХАЙЛО, ОСИП, РОМАН, ІВАН, ЛЕВ — сини
МИХАЙЛО ЗЄЛИК — зять
ЄВСТАХІЯ, СТЕФАНІЯ, ГЕРТРУДА — невістки
МИРОСЛАВ І ІРИНА ЗЄЛИКИ,
ЗЕНОН ПУРИЙ
ЛЮБОМИР І ЛЯРИСА ЗЄЛИКИ
АЛІЦІЯ ПУРИЙ
ЛІДА І СЛАВКО КОСТИЩИНИ
БОРИС І ДАМ'ЯН ПУРИЙ — внуки
МАРТА ЗЄЛИК — правнучка

Т. ПАСІЧНИК: Петро Гордієнко — поема	$ 2.50
Докія ГУМЕННА: Епізод із життя Европи Критської	2.50
Олена ЗВИЧАЙНА: Селянська Санаторія — повість	1.65
Олексій ЗАПОРОЖЕЦЬ-ДЕВЛАД: Гарбузова містерія	1.50
Олена ЗВИЧАЙНА: Оглянувшись назад	1.50
Людмила КОВАЛЕНКО: Рік 2245 — роман-утопія	2.25
Людмила КОВАЛЕНКО: В часі і просторі	2.00
Голубі Дияжанси — Листування ваплітян	1.00
Гнат ДІБРОВА: Подорож у світ	1.00
Микола ПОНЕДІЛОК: „А ми тую Червону Калину" — п'єса на 3 дії	0.50
З. ДОНЧУК: Через річку	0.75
„Чорні дні	0.75